

Veritat i ficció a la història d'Espanya

Autor: Carlos Prieto

Data de publicació: 06-03-2020

El periodista Miguel-Anxo Murado revela a 'La invención del pasado' les imprecisions, llacunes i falsedats dels mites fundacionals espanyols.

En els darrers anys hem vist moltes pel·lícules influenciades per Phillip K. Dick en les quals es revela la farsa del present. Com si la realitat no fos una altra cosa que una al·lucinació, anomenem-la Matrix o com vulguem, que oculta la verdadera realitat, la vida que una vegada vam viure i que ara ens han arrabassat. Ara bé: ¿Qué s'esdevindria si el que és fraudulent no fos el nostre present sinó el nostre passat? O encara pitjor: ¿què succeiria si el passat d'Espanya fos més fals que una moneda de tres euros? I no estem parlant d'una novel·la de ciència-ficció, sinó d'una realitat. El periodista Miguel-Anxo Murado (Lugo, 1965) analitza a *La invención del pasado* (Debate, 2013) què hi ha de veritat i què hi ha de ficció a la història d'Espanya. Un assaig històric que tracta de demostrar que el nostre passat és un relat farcit d'imprecisions, llacunes i fantasies que van mutant en funció dels interessos de cada generació.

La invención del pasado es cobra diferents víctimes històriques. La major part dels seus damnificats estan relacionats amb els mites fundacionals de la nació espanyola. No es tracta d'una qüestió ideològica, sinó de quelcom molt més prosaica: la manca de fonts històriques fiables que demostrin les peripècies de prohoms com El Cid o Don Pelayo.

Perquè se'n facin una idea: no existeix cap document contemporani sobre la conquesta àrab d'Hispania a l'any 711. A continuació una dada recollida per En Murado per apuntalar les seves tesis: "Els documents del passat no només són escassos, també són arbitraris, el resultat d'una selecció que s'ha fet a l'atzar, al perjudici i al passat del temps". Per no parlar de les vegades que agafem com a referència històrica textos escrits amb diversos segles de retard. O les vegades que convertim relats de ficció en fets irrefutables. Així s'escriu la història antiga. En d'altres mots: figures com El Cid i Don Pelayo cal agafar-les amb pinces.

Com més antic és el personatge, més possibilitats hi ha que la mentida ho embolcalli tot. Alguna cosa que potser no faci gaire gràcia a Astúries ni a Espanya: "Don Pelayo és una d'aquestes figures a les quals jo anomeno noms buits. Un personatge del passat de qui sabem poca cosa més que el seu nom. El màxim que podem dir de Don Pelayo és que probablement va existir", explica En Murado sobre la icona de la Reconquesta de la Península Ibèrica.

El Cid, per la seva banda, va existir amb certesa absoluta. Els documents històrics ho demostren, però això no ha alliberat Rodrigo Díaz de Vivar de tenir una imatge històrica tan distorsionada com la de Don Pelayo. "Es podria dir que existeixen dos Cid diferents que no tenen res a veure entre sí, l'històric i el literari. Resulta que la imatge que ha prevalgut en els nostres dies és la literària", aclareix En Murado. Per a entendre'ns: "Avui sabem que El Poema de Mio Cid va ser escrit dos-cents anys després dels fets que explica i que els detalls són inventats", escriu En Murado.

Quan el sol no es ponía sobre l'Imperi espanyol

L'època dels Reis Catòlics està profusament documentada. La pregunta clau seria la següent: ¿Quin valor té aquesta documentació? "Està subjecta a interpretació. Es tracta sobretot de cròniques elaborades a l'entorn del tron. Sabem que Isabel va manar destruir les visions que no li convenien; al capdavant, havia usurpat el tron", aclareix En Murado.

El problema d'aquesta època històrica no seria el passat en si d'Espanya, tan replet d'interrogants com el de qualsevol altre país, sinó la manera com s'ha provat de tancar aquests forats des del present. En efecte, al darrer segle s'ha reforçat la idea que la nació espanyola va néixer gràcies a la unificació proposada pels Reis Catòlics. La mítica i mil cops glosada unitat d'Espanya. Passa que alguns autors creuen que el que van fer Isabel i Ferran no va ser unir, sinó separar:

"La ironia ve del fet que si alguna cosa podem dir amb seguretat pel que fa a la aliança entre Castella i Aragó en aquells temps es precisament que no es va tractar d'una unificació. Les capitulacions es van redactar justament per a impedir que això es produís. Isabel i Ferran rebutjaren expressament anomenar-se 'reis d'Espanya' y van tenir bona cura de no posar en comú cap aspecte important del seu testament, per la qual cosa, quan ella va morir, ell va haver d'abandonar Castella i els dos regnes es van separar sense més. Cap dels dos regnava en el regne de l'altre més que com a consort sense cap poder", aclareix el text de Murado.

Però no se'n vagin encara perquè encara n'hi ha més. El llibre també desmunta el mite de l'imperi catòlic de Carles I d'Espanya i V d'Alemanya, "una d'aquestes idees polítiques que es construeixen en el present i es projecten sobre el passat", assegura En Murado.

Resum de la tesi de *La invención del pasado sobre l'Imperi espanyol*: 1) "Hi ha moltes possibles interpretacions sobre què era exactament l'Imperi que va fundar Carles V, però n'hi ha una que és clarament errònia: entendre'l com un país. Es va tractar sempre com un conjunt heterogeni de territoris, una herència dinàstica pertanyent a una família". 2) "Aquest Imperi no va existir tampoc en un altre dels sentits que se li va donar al canon: el d'un projecte deliberat de conquesta a Europa per a posar-la sota un únic emperador catòlic". 3) "Hernán Cortes va ser enviat a Mèxic pel governador de Cuba no per conquerir res, sinó per aconseguir or i esclaus". 4) "És cert que el control de les colònies i de pròspers territoris a Europa com Flandes va aportar en principi metalls preciosos als cofres de l'Estat, però aquest Estat no era sinó una vasta empresa multinacional encapçalada per comerciants italians, banquers alemanys i tota classe de mitjancers". 5) "L'emperador mateix era, i així es veia ell a si mateix, com un estranger". 6) "Fins i tot la idea d'un 'imperi catòlic' està en qüestió... A l'exèrcit imperial hi havia tant catòlics com protestants".

"No és que Espanya no existeixi, no, sinó que Espanya es una creació del present i no del passat", afirma Murado. Per una altra banda, la paradoxa d'Espanya com a realitat del present és que la globalització estaria "limitant acceleradament les diferències entre països".

Per acabar, dues conclusions extreïdes de *La invención del pasado*. Una sobre aquest permanent camp de batalla anomenat «Història de la nació espanyola»: "La història d'Espanya, com la dels altres països, s'ha fet en gran mesura a partir de textos falsificats, alterats, interpolats i manipulats".

L'altra sobre les pretensions d'un text amb un objectiu pedagògic- subversiu: desensenyar la història. "Per estrany que pugui semblar, la nostra intenció no és ensenyar alguna cosa, sinó 'desensenyar-la'. La idea es més aviat que, quan el lector acabi aquestes pàgines, la seva confiança en la història hagi disminuït considerablement. Hi haurà qui arribi pel seu compte a la conclusió que el coneixement històric és, simplement, impossible. No pretenem pas tant. Fins i tot això seria una certesa, i el nostre propòsit no es proporcionar certeses al lector, sinó al contrari: aconseguir, si és possible, que dubti, que es faci més escèptic davant dels llibres d'història", conclou En Murado.

El Confidencial

Carlos Prieto

Assaig

llibres

16/10/2013 06:00

https://www.elconfidencial.com/cultura/2013-10-16/lo-maximo-que-podemos-decir-de-don-pelayo-es-que-probablemente-existio_41962/